

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمیه قم طی سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۹۲

سعید اسدی^۱
فائزه آقاملایی^۲
فهیمه ملکوتی‌خواه^۳

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف بررسی وضعیت همکاری علمی میان حوزویان و دانشگاهیان، به بررسی پدیده هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمیه قم طی سالهای ۹۲-۱۳۸۳ پرداخته است. **روش:** این پژوهش از نوع کاربردی است و با استفاده از روش کتابخانه‌ای انجام شده است. جامعه پژوهش، مقالات مشترک بین پژوهشگران حوزوی و دانشگاهی است. برای جمع‌آوری داده‌ها، از پایگاه‌های داخلی بهره‌گیری شد. تحلیل‌های انجام شده با استفاده از نرم‌افزار اکسل انجام شد. **یافته‌ها:** به طور کلی، هم‌نویسندگی بین پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمیه، روندی صعودی داشته است؛ اما در سطح مطلوبی نیست. الگوی همکاری از نظر تعداد نویسندگان، دو نویسنده‌ای می‌باشد و در موضوع اقتصاد، بیشترین همکاری صورت گرفته است. در رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در همکاری با حوزه علمیه قم، دانشگاه تهران در جایگاه نخست و دانشگاه امام صادق (ع) و دانشگاه آزاد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. **نتیجه‌گیری:** باتوجه به مقدار ضریب مشارکت به دست آمده، به نظر می‌رسد نویسندگان گرایش زیادی به همکاری دارند، اما به دلیل پراکندگی و محدود بودن تعداد تولیدات علمی، می‌توان استنباط کرد که تنها گروه خاصی از افراد، دارای بیشترین تعداد تولیدات علمی‌اند و این، نشان از یک مشارکت واقعی بین حوزویان و دانشگاهیان ندارد.

واژگان کلیدی: علم‌سنجی، هم‌نویسندگی، همکاری علمی، ضریب مشارکت، حوزه علمیه قم.

دریافت مقاله: ۹۴/۰۱/۱۹؛ تصویب نهایی: ۹۴/۰۷/۲۰.

۱. استادیار دانشگاه شاهد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی.

۲. کارشناس ارشد علم‌سنجی دانشگاه شاهد (نویسنده مسئول) / آدرس: همدان. تویسرکان. مبارک‌آباد، کوچه لاله، کدپستی ۶۵۸۳۱۱۱۵۸۹ /

نمابر: ۰۸۱۳۴۹۴۴۶۶۴ / Email: faezehh66@gmail.com

۳. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شاهد

الف) مقدمه و بیان مسئله

پدیده هم‌نویندگی وسیع‌ترین شبکه اشتراک دانش و همکاری پژوهشگران در تولید علم است و زمانی شکل می‌گیرد که دو یا چند نویسنده با یکدیگر همکاری می‌کنند. این همکاری می‌تواند در مراحل تولید یک اثر علمی، نظیر گردآوری داده‌ها، تحلیل اطلاعات، نتیجه‌گیری و... صورت گیرد (شهرابی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵). اصولاً همکاری علمی به عنوان یکی از شاخصهای مؤثر در تولید اطلاعات علمی در دانشگاهها، موضوعی مهم و قابل تحقیق تلقی می‌شود (گلینی مقدم و مبلنی، ۱۳۸۹: ۳۳). از آنجا که پیشرفت علم نتیجه فعالیت‌های جمعی است، مطالعه کم و کیف همکاری میان پژوهشگران، موضوع جالبی است که طی چندین دهه مورد توجه محققان حوزه علم سنجی بوده است (حریری و نیکزاد، ۱۳۹۰: ۸۵). در محیط‌های پژوهشی و بحث پیرامون همکاری علمی، هم‌نویندگی، رؤیت‌پذیرترین و در دسترس‌ترین شاخصی است که در راستای سنجش و اندازه‌گیری میزان همکاری‌های علمی به کار می‌رود. محاسبه هم‌تألفی در انتشارات علمی، به لحاظ نظری، ساده بوده و به طور محسوسی با میزان همکاری‌های علمی در ارتباط است. (عرفان‌منش و جهرمی، ۱۳۹۲: ۷۱)

از آنجا که یکی از اهداف عالی انقلاب اسلامی، تقویت روشنفکری دینی از طریق افزایش هم‌اندیشی و تعامل فکری میان دو نهاد مهم حوزه و دانشگاه است (دل‌آورد اقدم، ۱۳۹۱) و نیز یکی از راههای حوزه در جهت رشد، تبادل علمی با دانشگاه است (کریمی، نصر اصفهانی و حاجی احمدی، ۱۳۸۴: ۳۷)؛ اما با گذشت ۳۷ سال از انقلاب اسلامی، هنوز اقدام مؤثری در این خصوص شکل نگرفته است (واعظی، ۱۳۸۹). با این حال، از جمله معبود گامهای ارزشمندی که در این راه برداشته شده است می‌توان به کارگروه‌های مطالعاتی مشترک، متشکل از علمای حوزه و دانشگاه اشاره کرد که با ایجاد آنها علاوه بر امکان ارتباط علمی بین این دو قشر، توانایی‌ها و استعدادهایشان نیز شناخته می‌شود. همچنین وجود علوم میان‌رشته‌ای، زمینه بسیار خوبی برای انجام پژوهش‌های تحقیقاتی مشترک بین حوزه و دانشگاه است؛ به‌خصوص که در شرایط کنونی، توصیه رهبر معظم انقلاب مبنی بر تدوین سرفصلها و منابع دروس علوم انسانی بر محور دین و نیازهای جامعه، زمینه بسیار خوبی را برای برقراری یک تعامل جدی فرهنگی فراهم آورده است. (شایسته‌نژاد، ۱۳۹۰: ۴۴)

در جمهوری اسلامی ایران سالهاست که نیاز به خدمات علم‌سنجی احساس می‌شود. با نگاهی به اسناد بالادستی کشور، از جمله برنامه‌های توسعه، سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و همچنین نقشه جامع علمی کشور، این نیاز به خوبی قابل درک است؛ زیرا بسیاری از مطالباتی که در این اسناد مطرح شده است، بدون بهره‌مندی از خدمات متخصصان علم‌سنجی قابل حصول نیست (نوروزی چاکلی، ۱۳۹۰). با توجه به نقشه جامع علمی کشور، یکی از اهداف اصلی سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، وحدت میان حوزه و دانشگاه است. بنابر این، وحدت میان حوزه و دانشگاه، به عنوان دو نهاد تأثیرگذار در کشور، نقش مؤثر و ماندگاری در صحنه‌های علمی،

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم ... ♦ ۴۹۵

سیاسی، فرهنگی و اجتماعی دارند اما آن گونه که باید، ارتباط تنگاتنگی بین آنها وجود ندارد. از مصادیق وحدت حوزه و دانشگاه می‌توان به وحدت اخلاقی، وحدت معرفتی، وحدت ایدئولوژیک، وحدت ساختاری (ارگانیک)، وحدت عملی (پراگماتیک)، وحدت سیاسی و وحدت استراتژیک (راهبردی) اشاره کرد (نوی، ۱۳۷۷؛ نقل از: رکنی، ۱۳۸۶: ۵) که در پژوهش حاضر منظور از وحدت، هم‌نویسندگی بین حوزویان و دانشگاهیان است.

این پژوهش در نظر دارد تا با تعیین ارتباط میان حوزه و دانشگاه، در جهت تحقق اهداف درازمدت کشور گام مؤثری بردارد و نیز نتایج حاصل از آن می‌تواند در تصمیم‌گیری به منظور افزایش میزان همکاری علمی و بهبود سیاست‌گذاری علمی کشور مفید باشد. با توجه به اهمیت این گونه پژوهش‌ها و ضرورت آگاهی یافتن مسئولان پژوهشی کشور از نتایج آنها در حوزه‌های مختلف علمی، این پژوهش به بررسی هم‌نویسندگی بین پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم می‌پردازد و بر آن است که به این مسئله مهم پاسخ دهد که آیا بین پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم هم‌نویسندگی وجود دارد یا خیر؟ همچنین بر آن است تا ضریب مشارکت گروهی محققان را در سالهای مختلف، محاسبه و روند تغییرات آنها را به منظور تعیین پیشرفت همکاری گروهی نویسندگان بررسی کند.

با وجود پژوهش‌های متعددی که تاکنون در زمینه همکاری‌های علمی با هدف بررسی هم‌نویسندگی در حوزه‌های مختلف صورت گرفته، مطالعه‌ای که به بررسی همکاری علمی در بین دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمی با رویکرد علم‌سنجی پرداخته باشد، صورت نگرفته است. پژوهش حاضر در نظر دارد روابط علمی میان این دو نهاد را از طریق معیارهای علم‌سنجی بررسی کند و به طور خاص به بررسی همکاری‌های علمی دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم بپردازد. هدف از انجام پژوهش این است که میزان هم‌نویسندگی بین پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم را طی سالهای ۹۲-۱۳۸۳ بررسی کند و به این مسئله پاسخ دهد که روند همکاری بین دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم چگونه است و اینکه چه همکاری‌هایی طی بازه زمانی ۹۲-۱۳۸۳ صورت گرفته است؟

ب) اهداف پژوهش

۱. سنجش روند همکاری علمی بین پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم طی سالهای ۹۲-۱۳۸۳.
۲. سنجش حوزه‌های موضوعی مشترک بین پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم طی سالهای ۹۲-۱۳۸۳.

۳. سنجش دانشگاه‌های فعال در تألیفات مشترک با حوزه علمی قم.
۴. سنجش مجلات مشترک میان دانشگاه های تهران و حوزه علمی قم.
۵. تبیین ضریب مشارکت گروهی پژوهشگران حوزه و دانشگاه نسبت به یکدیگر.

ج) روش و جامعه پژوهش

با توجه به هدف کلی این پژوهش، که بررسی وضعیت هم‌نویسندگی بین حوزویان و دانشگاهیان است و با توجه به ماهیت موضوع، پژوهش از نوع کاربردی است. منظور از پژوهش کاربردی، استفاده از نتایج یافته‌ها برای حل مسائل و مشکلات متداول در جامعه است. با این تعبیر، روش این پژوهش از نظر گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای^۱ با رویکرد توصیفی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه مورد بررسی برای رسیدن به اهداف پژوهش، افراد وابسته به حوزه علمی قم، شامل اعضای هیئت علمی و نیز پژوهشگران سه پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه می‌باشد. بر این اساس، کلیه تولیدات علمی منتشر شده اعضای هیئت علمی سه پژوهشگاه مذکور، بخش دیگری از جامعه پژوهش را تشکیل داده است. در بررسی مقالات مشترک تألیف شده، لازم بود تحصیلات سازمانی یکی از افراد همکار، حوزه علمی قم و تحصیلات سازمانی دیگری، یکی از دانشگاه‌های تهران باشد که در مجموع ۵۷۴ مقاله مشترک از چهار پایگاه داخلی ایران و نیز پرتال علوم انسانی بازیابی شد.

د) ابزار و روش گردآوری داده‌ها

در پژوهش حاضر از چک‌لیست محقق ساخته در قالب فایل اکسل استفاده شده که حاوی اطلاعاتی از جمله: اسامی پژوهشگران، جنسیت، وابستگی سازمانی، عنوان نشریه‌ای که مقالات پژوهشگران مربوطه در آن چاپ شده، سال نشر و موضوع مقالات و نیز تحصیلات افراد بر مبنای حوزوی یا دانشگاهی بودن، است. بخشهایی از اطلاعات مورد نیاز برای انجام پژوهش حاضر، از طریق متون چاپی و الکترونیکی به دست آمده است. سپس با استخراج فهرستی از اسامی پژوهشگران پژوهشگاه های حوزه و دانشگاه، فرهنگ و اندیشه اسلامی و همچنین علوم و فرهنگ اسلامی، به استخراج مقالات این افراد با بهره‌گیری از پایگاه های داخلی مقالات از جمله: پایگاه نور،^۲ پایگاه مگیران،^۳ پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی،^۴ پایگاه استنادی

۱. روش کتابخانه‌ای از دسته پژوهش‌های علم‌سنجی بر اساس فنون کتاب‌سنجی است.

2. www.noormags.com
3. www.magiran.com
4. www.SID.ir

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم ... ♦ ۴۹۷

علوم جهان اسلام^۱ و نیز پرتال جامع علوم انسانی^۲ اقدام شده است. در ادامه با تعیین تحصیلات افراد بر مبنای حوزوی، دانشگاهی یا حوزوی- دانشگاهی بودن، مقالات استخراج شده‌اند و در نهایت، با وارد کردن این اطلاعات در فایل اکسل، نمودارها و جداول مربوط به داده‌ها ترسیم شده است.

هـ) پیشینه پژوهش

صدیق سروستانی^{۱۳۸۵} در مقاله‌ای با عنوان «هم‌پژوهی و هم‌نویسی در ایران» به بررسی وضعیت هم‌نویسی و هم‌پژوهی در ایران و جهان و مقایسه آنها می‌پردازد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که پژوهش و تولید علمی، فرایندی تعاملی است و علم نه تنها می‌تواند جمعی مصرف شود، بلکه به طور جمعی هم تولید شود. مردم‌سالاری از متغیرهای مؤثر بر کار مشترک علمی، هم‌اندیشی، هم‌پژوهی و هم‌نویسی است.

فرشبندی و همکاران^{۱۳۸۵} در تحقیقی با عنوان «مشارکت گروهی و موضوعات اصلی مقالات مجله علمی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز»، اعلام کردند که سهم مشارکت زنان در تولید مقالات این مجله کمتر از سهم مشارکت مردان است. همکاری بین نویسندگان بیشتر به صورت دو نفری بوده و در مجموع، تمایل به همکاری بین نویسندگان این مجله طی سالهای مورد بررسی، روند رو به رشد داشته است. ضریب همکاری گروهی بین این نویسندگان ۰/۴ و گویای همکاری گروهی متوسط است.

عبدالمجید^{۱۳۸۵} در بررسی ۵۵۳ مقاله تألیفی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در مجلات علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی فارسی طی سالهای ۱۳۸۳-۱۳۷۹ نتیجه گرفت که ۸۱/۹۲ درصد مقالات دارای یک نویسنده می‌باشند و تنها ۱۸/۰۸ درصد از مقالات با همکاری دو یا بیش از دو نویسنده نوشته شده‌اند. همچنین ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان به طور متوسط ۰/۹ به دست آمد.

نتایج پژوهش دانش و همکاران^{۱۳۸۶} در رابطه با بررسی مشارکت علمی پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در انجام طرحهای پژوهشی طی سالهای ۸۵-۱۳۸۰ نشان داد که در ۱۳۸ طرح پژوهشی مورد بررسی، ۶۱۷ پژوهشگر مشارکت داشته‌اند که میانگین تعداد پژوهشگران در هر طرح پژوهشی ۴/۴۷ نفر بوده است. همچنین ضریب همکاری گروهی بین پژوهشگران به طور متوسط ۰/۲۶ بود.

دانش و همکاران^{۱۳۸۸} نیز رابطه بین تولید علم و میزان همکاری گروهی دانشمندان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در جهان را بررسی کردند. آنان ضریب همکاری بین محققان حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی را ۰/۸ اعلام کردند. نتایج نشان داد که با وجود اهمیت و ضرورت انجام فعالیتهای پژوهشی به

1. www.ISC.org
2. www.ensani.ir

صورت مشترک که به افزایش کیفیت آنها می‌انجامد، در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، ضریب مشارکت گروهی بین محققان بسیار پایین است و پژوهشگران این حوزه علاقه چندانی به نوشتن مقاله‌ها به صورت گروهی ندارند.

آجی فیروکی، بارل و تاگو (۱۹۸۸) در پژوهشی، شاخص‌های هم‌تألفی^۱ را برای اولین بار معرفی و هر کدام از آنها را از سال ۱۹۶۱ تا ۱۹۸۶ برای رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی محاسبه کردند. یافته‌های آنها نشان داد که همکاری میان محققان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، در سال ۱۹۸۶، (۹ درصد) بیشتر از سال ۱۹۶۱ (۳ درصد) بوده است. شاخص ضریب همکاری نیز ۸ درصد محاسبه شد.

گارگ و پادھی (۲۰۰۱) نیز پژوهشی را با هدف تعیین ضریب همکاری میان پژوهشگران رشته علوم و فناوری لیزر با استفاده از شاخص CC انجام دادند. تحلیل بر روی ۳۱۷۴ مقاله نشان داد که فقط ۴۰۱ مقاله دارای یک نویسنده و بقیه (۲۷۷۳ مقاله) دارای هم‌تألفی بوده‌اند.

اولمدا گومزو دیگران (۲۰۰۹) نیز نزدیکی جغرافیایی و تسهیلات سیاسی و مدیریتی را بر روند همکاری علمی دانشگاه‌های اسپانیا بین سالهای ۲۰۰۴-۲۰۰۰ مؤثر دانستند. به نظر آنها، مقاله‌های هم‌تألفی از نوع بین‌المللی، قابلیت دیداری بیشتری دارند و دانشگاه‌های دولتی و باسابقه در زمینه همکاری‌های علمی پیشرو هستند.

بررسی پیشینه‌های موجود نشان می‌دهد که به طور خاص، پژوهشی در زمینه بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های ایران و حوزه‌های علمیه صورت نگرفته است. پژوهش‌های صورت گرفته نیز فقط دانشگاه‌ها را بررسی کرده و حوزه‌های علمیه را در نظر نگرفته‌اند که خود لزوم توجه بر انجام پژوهش‌هایی در این رابطه را یادآور می‌شود. همچنین می‌توان نتیجه گرفت که میزان مشارکت و همکاری علمی نویسندگان در رشته‌های مختلف و نیز در موقعیتهای متفاوت، متغیر بوده، تمایل به همکاری گروهی در میان محققان برخی از رشته‌ها بیشتر از سایر رشته‌هاست. بنابر این، در یک جمع‌بندی کلی از بررسی پیشینه‌ها و متون، می‌توان استنباط کرد که تجزیه تحلیل آثار منتشر شده در یک حوزه می‌تواند نقاط قوت و ضعف آنها را مشخص کند. بررسی این متون نشان می‌دهد که همکاری گروهی در پژوهش‌های حوزه علوم پایه و پزشکی، نسبت به پژوهش‌های حوزه علوم اجتماعی و انسانی بیشتر است. (عبدالمجید، صابری و افشار، ۱۳۸۹)

(و) تجزیه و تحلیل داده‌ها

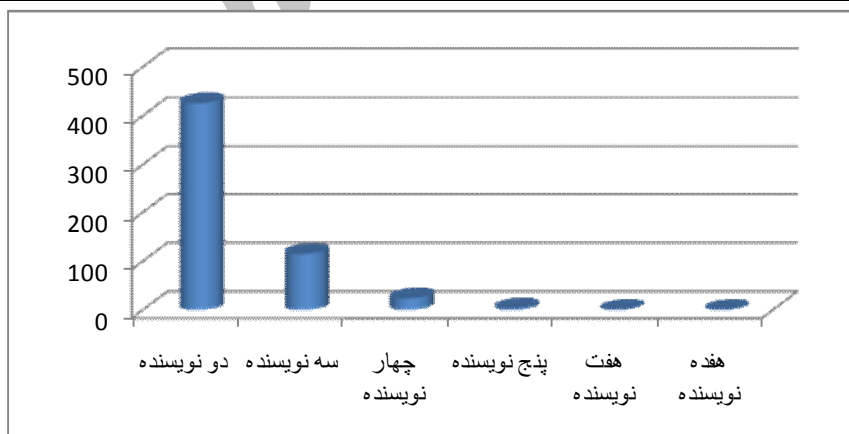
پس از استخراج داده‌ها از پایگاه‌های داخلی ذکر شده، در این قسمت نتایج و یافته‌های حاصل از تحقیق بر اساس سؤالات تحقیق دسته‌بندی شده، مورد بحث قرار می‌گیرند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده و رسم نمودارها و جداول، از نرم‌افزار اکسل استفاده شده است. برای تعیین ضریب مشارکت گروهی بین نویسندگان نیز از فرمول ذیل استفاده شد:

$$CC = 1 - \left\{ \frac{\sum_{j=1}^k \left(\frac{1}{j} \right) \times F_j}{N} \right\}$$

در این فرمول، F_j برابر با تعداد مقالات دارای j نویسنده، j برابر با مقالات یک نویسنده، دو نویسنده، سه نویسنده و...، N برابر با تعداد کل مقالات و K برابر با بیشترین تعداد نویسنده در یک مقاله است (آجی فیروکی، بارل و تاگو، ۱۹۸۸). با توجه به داده‌های حاصل از پژوهش، الگوی همکاری نویسندگان در قالب جدول و نمودار ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: توزیع فراوانی الگوی همکاری نویسندگان مقالات

الگوی همکاری	دو نویسنده‌ای	سه نویسنده‌ای	چهار نویسنده‌ای	پنج نویسنده‌ای	هفت نویسنده‌ای	هشده نویسنده‌ای
تعداد	۴۲۷	۱۱۶	۲۵	۴	۱	۱
درصد	۷۴/۳۹	۲۰/۲	۴/۳۵	۰/۶۹	۰/۱۷	۰/۱۷

نمودار ۱: توزیع فراوانی الگوی همکاری نویسندگان مقالات

۵۰۰ ♦ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۷

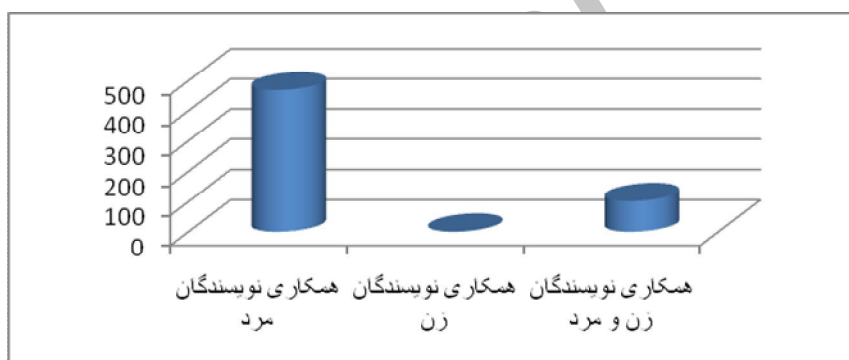
طبق جدول و نمودار ۱، در مبحث الگوی همکاری نویسندگان در تألیف مقالات، الگوی دو نویسنده‌ای با درصد فراوانی ۷۴/۳۹ در رتبه اول و الگوی سه نویسنده‌ای و چهار نویسنده‌ای به ترتیب با درصد فراوانی ۲۰/۲ و ۴/۳۵ در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند.

با توجه به جدول و نمودار ۲، به تفکیک میزان همکاری علمی زنان و مردان مشاهده می‌شود.

جدول ۲: توزیع فراوانی مقالات مشترک به تفکیک جنسیت

نوع همکاری	نویسندگان مرد	نویسندگان زن	نویسندگان زن و مرد
تعداد	۴۶۹	۱	۱۰۲
درصد	۸۱/۹۹	۰/۱۷	۱۷/۸۳

همان‌طور که در جدول و نمودار ۲ مشاهده می‌شود و طبق نتایج به دست آمده، سهم همکاری بین نویسندگان مرد با فراوانی ۴۶۹، ۸۱/۹۹ درصد؛ سهم مشارکت زنان و مردان با فراوانی ۱۰۲، ۱۷/۸۳ درصد و سهم مشارکت زنان با فراوانی ۱، ۰/۱۷ درصد است.

نمودار ۲: توزیع فراوانی مقالات مشترک به تفکیک جنسیت

سؤال اول: وضعیت روند همکاری علمی بین پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و پژوهشگران حوزه علمی قم طی سالهای ۹۲-۱۳۸۳ چگونه بوده است؟

برای پاسخگویی به این پرسش، فراوانی عملکرد حوزه و دانشگاه در تألیف مقاله مشترک، در هر سال محاسبه و نتایج آن در قالب جدول و نمودار ۳ ارائه شده است.

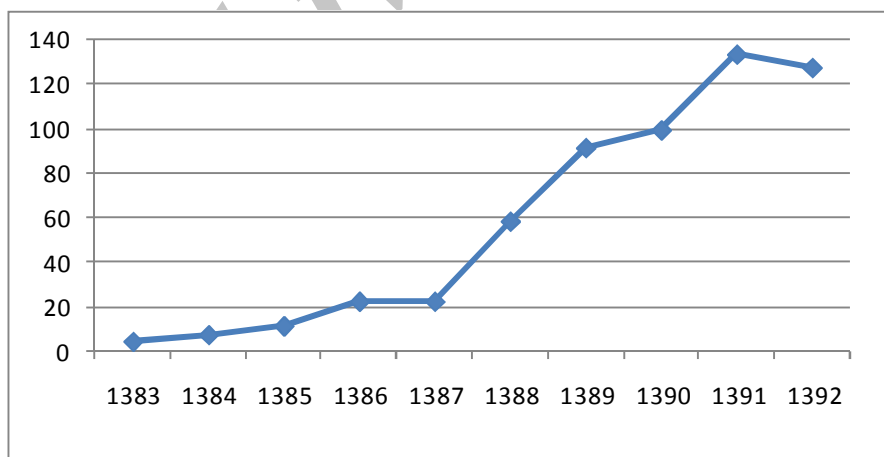

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم ... ♦ ۵۰۱

جدول ۳: روند همکاری تألیف مقالات مشترک طی سالهای ۹۲-۱۳۸۳

سال	تعداد مقاله	درصد فراوانی
۱۳۹۲	۱۲۷	۲۲/۱۲
۱۳۹۱	۱۳۳	۲۳/۱۷
۱۳۹۰	۹۹	۱۷/۲۴
۱۳۸۹	۹۱	۱۵/۸۵
۱۳۸۸	۵۸	۱۰/۱۰
۱۳۸۷	۲۲	۳/۸۳
۱۳۸۶	۲۲	۳/۳۳
۱۳۸۵	۱۱	۱/۹
۱۳۸۴	۷	۱/۲۱
۱۳۸۳	۴	۰/۶۹

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، کمترین درصد همکاری‌ها در سال ۱۳۸۳، ۰/۶۹ درصد است. این تعداد طی سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰، افزایش یافته است و در سال ۱۳۹۱ بیشترین تعداد فراوانی با ۲۳/۱۷ درصد را شاهد هستیم. با اینکه در سال ۱۳۹۲ شاهد کاهش تعداد هم‌نویسندگی تا ۲۲/۱۲ درصد هستیم، اما به طور کلی می‌توان گفت که روند کلی این تغییر، صعودی است و تعداد همکاری‌ها طی سالهای مورد بررسی افزایش یافته است.

نمودار ۳: روند همکاری تألیف مقالات مشترک طی سالهای ۹۲-۱۳۸۳

همان‌طور که در نمودار ۳ مشاهده می‌شود، هرچند سال ۱۳۹۲ نسبت به سایر سالها، شاهد کاهش روند همکاری هستیم، ولی با توجه به اینکه نقطه آغاز نمودار با فراوانی ۴ و نقطه انتهایی نمودار با فراوانی ۱۲۷

۵۰۲ ◊ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۷

است، می توان گفت که به طور کلی روند همکاری ها در تألیف مقالات مشترک، طی سالهای مورد بررسی به صورت صعودی در حال افزایش است.

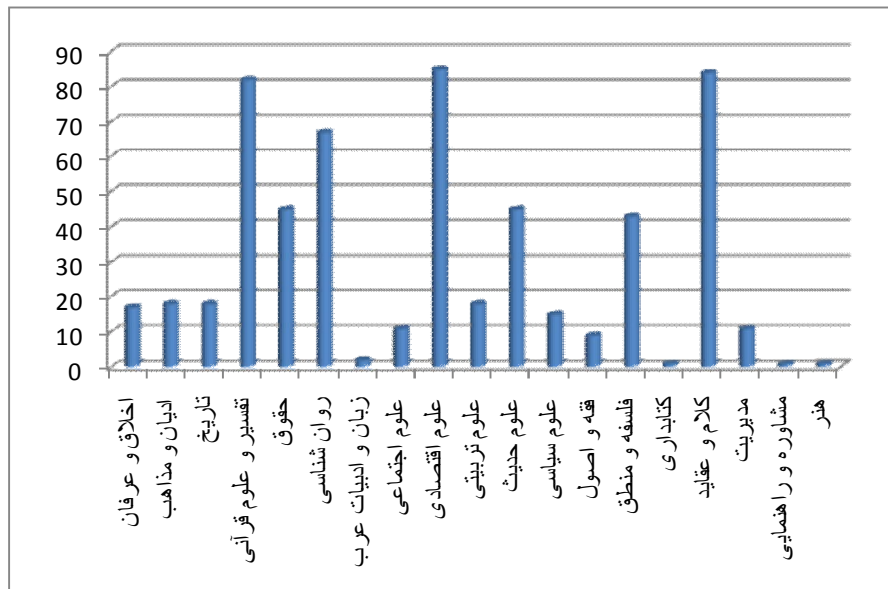
سؤال دوم: حوزه های موضوعی مشترک بین پژوهشگران دانشگاه های تهران و حوزه علمی قم چیست؟

موضوعات مورد مطالعه و فراوانی آنها به ترتیب نزولی در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: توزیع فراوانی حوزه های موضوعی مشترک در تألیف مقالات

ردیف	موضوع	فراوانی	درصد فراوانی
۱	علوم اقتصادی	۸۵	۱۴/۸
۲	کلام و عقاید	۸۴	۱۴/۶۳
۳	تفسیر و علوم قرآنی	۸۲	۱۴/۲۸
۴	روان شناسی	۶۷	۱۱/۶۷
۵	حقوق	۴۵	۷/۸۳
۶	علوم حدیث	۴۵	۷/۸۳
۷	فلسفه و منطق	۴۳	۷/۴۹
۸	علوم تربیتی	۱۸	۳/۱۳
۹	ادیان و مذاهب	۱۸	۳/۱۳
۱۰	تاریخ	۱۸	۳/۱۳
۱۱	اخلاق و عرفان	۱۷	۲/۹۶
۱۲	علوم سیاسی	۱۵	۲/۶۱
۱۳	مدیریت	۱۱	۱/۹۱
۱۴	فقه و اصول	۹	۱/۵۶
۱۵	زبان و ادبیات عرب	۲	۰/۳۴
۱۶	کتابداری و اطلاع رسانی	۱	۰/۱۷
۱۷	مشاوره و راهنمایی	۱	۰/۱۷
۱۸	هنر	۱	۰/۱۷

همان طور که مطابق جدول ۴ مشاهده می شود، اولین حوزه موضوعی که که بیشترین کار در آن انجام شده است، علوم اقتصادی با فراوانی ۱۴/۰۸ درصد است. پس از آن، کلام و عقاید با فراوانی ۱۴/۶۳ درصد در جایگاه دوم و علوم قرآنی و تفسیر با فراوانی ۱۴/۲۸ درصد جایگاه سوم را کسب کرده اند. کمترین درصد فراوانی به طور مشترک به حوزه موضوعی کتابداری و اطلاع رسانی، مشاوره و راهنمایی و نیز هنر با ۰/۱۷ درصد اختصاص دارد.

نمودار ۴: توزیع فراوانی حوزه‌های موضوعی مشترک در تألیف مقالات

همان‌طور که در نمودار ۴ مشاهده می‌شود، موضوع علوم اقتصادی با ۸۵ مورد، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است و در رتبه نخست قرار دارد. پس از آن، کلام و عقاید و تفسیر و علوم قرآنی هر کدام به ترتیب با ۸۴ و ۸۲ مورد در رتبه دوم و سوم قرار دارند. موضوعات کتابداری و اطلاع‌رسانی، مشاوره و راهنمایی و هنر نیز به طور مشترک با یک مورد، کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند.

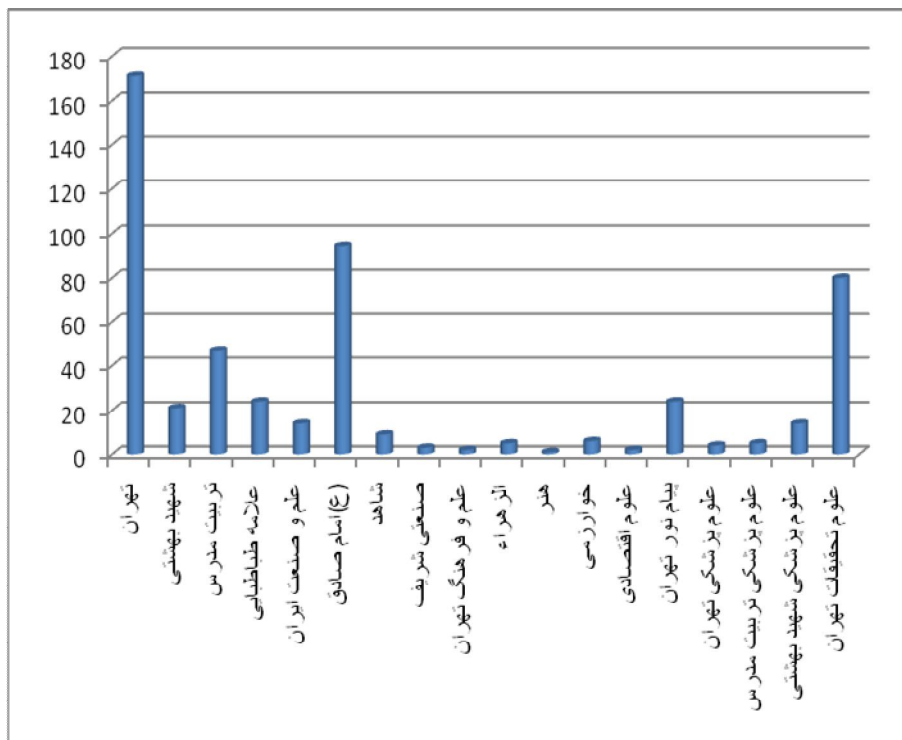
سؤال سوم: رتبه‌بندی دانشگاه‌های تهران در همکاری علمی با حوزه علمی قم چگونه است؟

برای پاسخگویی به این پرسش، فراوانی عملکرد حوزه و دانشگاه در تألیف مقاله مشترک، در هر سال محاسبه و نتایج آن در قالب جدول نمودار ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: رتبه‌بندی دانشگاه‌های تهران در همکاری باحوزه علمیه قم در تألیف مقاله

ردیف	دانشگاه	فراوانی	درصد فراوانی
۱	دانشگاه تهران	۱۷۱	۳۲/۵
۲	دانشگاه امام صادق(ع)	۹۴	۱۷/۸۷
۳	دانشگاه آزاد علوم تحقیقات تهران	۸۰	۱۵/۲
۴	دانشگاه تربیت مدرس	۴۷	۸/۹۳
۵	دانشگاه علامه طباطبایی	۲۴	۴/۵۶
۶	دانشگاه پیام نور تهران	۲۴	۴/۵۶
۷	دانشگاه شهید بهشتی	۲۱	۳/۹۹
۸	دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی	۱۴	۲/۶۶
۹	دانشگاه علم و صنعت ایران	۱۴	۲/۶۶
۱۰	دانشگاه شاهد	۹	۱/۷۱
۱۱	دانشگاه خوارزمی	۶	۱/۱۴
۱۲	دانشگاه الزهرا	۵	۰/۹۵
۱۳	دانشگاه علوم پزشکی تربیت مدرس	۵	۰/۹۵
۱۴	دانشگاه علوم پزشکی تهران	۴	۰/۷۶
۱۵	دانشگاه صنعتی شریف	۳	۰/۵۷
۱۶	دانشگاه علم و فرهنگ تهران	۲	۰/۳۸
۱۷	دانشگاه علوم اقتصادی	۲	۰/۳۸
۱۸	دانشگاه هنر	۱	۰/۱۹

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، فعال‌ترین دانشگاه در همکاری علمی با حوزه علمیه قم، دانشگاه تهران با ۳۲/۵ درصد است. دانشگاه‌های امام صادق(ع) و واحد علوم تحقیقات تهران دانشگاه آزاد اسلامی به ترتیب با ۱۷/۸۷ درصد و ۱۵/۲ درصد در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند. دانشگاه هنر نیز با فراوانی ۰/۱۹ درصد در رتبه آخر قرار گرفته است. رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در نمودار ۵ به صورت نمودار میله‌ای نشان داده شده است.

نمودار ۵: رتبه‌بندی دانشگاه‌های تهران در همکاری با حوزه علمی قم در تألیف مقاله

طبق نمودار ۵، از مجموع ۱۸ دانشگاه استخراج شده از داده‌های پژوهش، دانشگاه‌های تهران، امام صادق (ع) و نیز واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، از فعال‌ترین دانشگاه‌هایی‌اند که بیشترین همکاری را با حوزه علمی قم داشته‌اند.

دانشگاه‌هایی که در ردیف نخست مشارکت قرار گرفته‌اند، جزء دانشگاه‌های قدیمی‌تر و پر تولید علمی به شمار می‌آیند. دانشگاه تهران یکی از دانشگاه‌های مطرح در تولید اطلاعات در کشور است که با داشتن رشته‌های موضوعی متنوع و دانشکده‌های فعال، نقش مهم و تأثیرگذاری در تولید و رواج علم و دانش دارد. همچنین در بررسی روند ضریب مشارکت در کل بازه زمانی مورد بررسی، مقدار به دست آمده ۰/۶۲ بوده است که این امر بر اساس تعریف آجی فیروکی، بارلو و تاگو (۱۹۸۸) که اشاره می‌کنند مقدار ضریب رشد، عددی بین صفر و یک است که هرچه این عدد از ۰/۵ بیشتر باشد، حاکی از آن است همکاری گروهی بین نویسندگان در سطح مطلوب‌تری قرار دارد و هر چه به عدد صفر نزدیک‌تر شود، نشان‌دهنده ضعیف بودن میزان همکاری گروهی بین نویسندگان است؛ بنابر این، از آنجا که ضریبهای مشارکت گروهی در تولیدات علمی حوزه و دانشگاه بزرگ‌تر از ۰/۵ است، نشان از همکاری مطلوب بین نویسندگان حوزوی و دانشگاهی دارد. از طرفی به دلیل پراکندگی و محدود بودن تعداد تولیدات علمی

۵۰۶ ◊ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۷

می‌توان استنباط کرد که تنها گروه خاصی از افراد، دارای بیشترین تعداد تولیدات هستند و این، مشارکت واقعی بین حوزه و دانشگاه را نشان نمی‌دهد، بلکه نشان‌دهنده آن است که تعداد کمی از نویسندگان، بیشترین تولیدات را دارند و باعث افزایش تولیدات علمی شده‌اند، نه افزایش ضریب همکاری.

سؤال چهارم: مجلات مشترک میان دانشگاههای تهران و حوزه علمیه قم کدامند؟

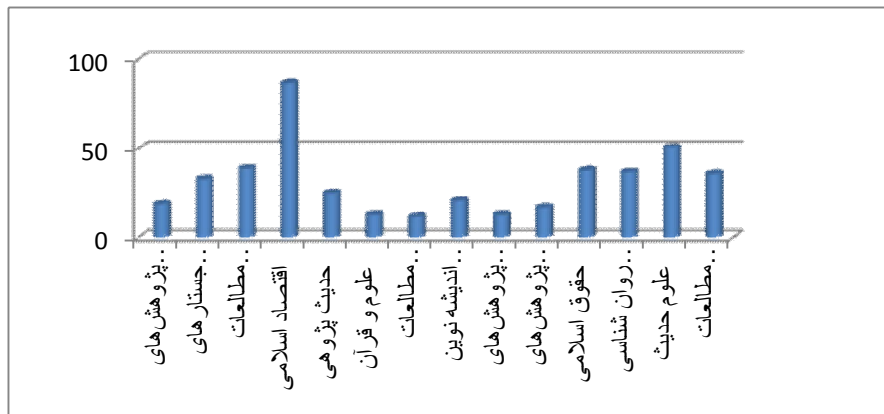
در پاسخ به این سؤال، به ارائه آمار در خصوص مجلات مشترک بین حوزویان و دانشگاهیان پرداخته می‌شود که نتایج آن در قالب جدول و نمودار ۶ آمده است.

جدول ۶: مجلات مشترک میان دانشگاههای تهران و حوزه علمیه قم

ردیف	نشریه	فراوانی	درصد
۱	دو فصلنامه پژوهشهای اسلامی	۱۹	۱/۶
۲	دو فصلنامه جستارهای ایران اقتصادی	۳۳	۲/۸
۳	دو فصلنامه مطالعات اسلام و روان‌شناسی	۳۹	۳/۳
۴	دو فصلنامه حدیث پژوهی	۲۵	۱/۲
۵	دو فصلنامه علوم و قرآن	۱۳	۱/۱
۶	دو فصلنامه مطالعات اقتصاد اسلامی	۱۲	۱
۷	فصلنامه اقتصاد اسلامی	۸۷	۷/۴
۸	فصلنامه اندیشه نوین دینی	۲۱	۱/۸
۹	فصلنامه پژوهشهای فلسفی کلامی	۱۳	۱/۱
۱۰	فصلنامه پژوهشهای کاربردی روان‌شناختی	۱۷	۱/۵
۱۱	فصلنامه حقوق اسلامی	۳۸	۳/۲
۱۲	فصلنامه روان‌شناسی و دین	۳۷	۳/۲
۱۳	فصلنامه علوم حدیث	۵۱	۴/۴
۱۴	فصلنامه مطالعات تفسیری	۳۶	۳/۱

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، بیشترین مقالات در فصلنامه اقتصاد اسلامی با فراوانی ۷/۴ درصد به چاپ رسیده است. این نشریه در حوزه موضوعی علوم اقتصادی منتشر می‌شود. همچنین دو نشریه علوم حدیث و مطالعات اسلام و روان‌شناسی با فراوانی ۴/۴ و ۳/۳ درصد، به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم پرکارترین مجلات به شمار می‌روند.

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم ... ♦ ۵۰۷

نمودار ۶: توزیع فراوانی مجلات مشترک بین حوزویان و دانشگاهیان

همان‌طور که در نمودار ۶ مشاهده می‌شود، بیشترین مقالات در فصلنامه اقتصاد اسلامی با تعداد ۸۷ مدرک به چاپ رسیده است. همچنین دو نشریه علوم حدیث و مطالعات اسلام و روان‌شناسی با تعداد فراوانی ۵۱ و ۳۹ به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم پرکارترین مجلات قرار دارند.

سؤال پنجم: روند ضریب مشارکت گروهی پژوهشگران حوزه و دانشگاه نسبت به یکدیگر چگونه است؟

طبق جدول ۷، تعداد تولیدات نویسندگان براساس الگوی همکاری به تفکیک سال استخراج شده است.

جدول ۷: توزیع فراوانی تعداد مقالات به تفکیک سالهای ۹۲-۱۳۸۳

تعداد مقالات به تفکیک سال	تعداد مقالات به تفکیک سال										
	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	کل
۲ نویسنده	۲	۲	۶	۱۶	۱۴	۴۶	۷۰	۷۶	۱۰۲	۹۳	۴۲۷
۳ نویسنده	۲	۲	۵	۵	۶	۹	۱۳	۱۷	۲۷	۳۰	۱۱۶
۴ نویسنده		۲		۱	۲	۲	۶	۵	۴	۳	۲۵
۵ نویسنده		۱				۱	۱	۱			۴
۶ نویسنده											
۷ نویسنده										۱	۱
۸ نویسنده											
۹ نویسنده											
۱۰ نویسنده							۱				۱
جمع کل	۴	۷	۱۱	۲۲	۲۲	۵۸	۹۱	۹۹	۱۳۳	۱۲۷	۵۷۴

۵۰۸ ◇ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۷

برای پاسخ به سؤال مذکور، با استفاده از فرمول ضریب مشارکت، ابتدا برای تک تک سالها و سپس برای مجموع سالها محاسبه‌های جداگانه صورت گرفت. فرمول مورد نظر به صورت ذیل است:

$$CC = 1 - \left\{ \frac{\sum_{j=1}^k \left(\frac{1}{j}\right) \times F_j}{N} \right\}$$

مقالات (یک نویسنده، دو نویسنده، سه نویسنده و...)، N برابر با تعداد کل مقالات و K برابر با بیشترین تعداد نویسنده در یک مقاله است.

به عنوان مثال: محاسبه ضریب مشارکت در سال ۱۳۹۰ به شرح ذیل است:

$$CC = 1 - \left\{ \frac{(2 \times 76) + (3 \times 17) + (4 \times 5) + (5 \times 1)}{99} \right\}$$

$$= 0/54$$

نتایج این بررسی را می‌توان در جدول ۶ مشاهده کرد.

جدول ۸: توزیع شاخص ضریب مشارکت نویسندگان به تفکیک سالهای مورد بررسی

سال	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	کل
ضریب همکاری CC	۰/۵۸	۰/۶۷	۰/۵۷	۰/۵۵	۰/۵۶	۰/۶۸	۰/۵۴۶	۰/۵۴۶	۰/۵۴۱	۰/۵۴۹	۰/۵۵

همان‌گونه که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، بیشترین ضریب مشارکت در تألیف مقالات مربوط به سال ۱۳۸۸ با عدد ۰/۶۸ بوده و کمترین ضریب مشارکت مربوط به سال ۱۳۹۰ با عدد ۰/۵۴ است. روند ضریب مشارکت نویسندگان فراز و نشیبهای زیادی داشته و از الگوی خاصی پیروی نمی‌کند. ضریب مشارکت در کل بازه زمانی مورد بررسی، ۰/۵۵ است که نشان از تمایل بالای نویسندگان به تولید مدارک علمی مشارکتی دارد.

ز) بحث و نتیجه‌گیری

گرچه در ابتدای پژوهش، به نظر می‌رسید که روند هم‌نویسندگی و همکاری علمی میان حوزویان و دانشگاهیان در سطح بسیار پایینی باشد، اما در نتایج این پژوهش مشاهده شد که روند همکاری علمی بین حوزویان و دانشگاهیان در بازه زمانی ۱۰ سال، رو به رشد بوده است؛ هر چند این افزایش روند رشد، دلیل

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم ... ♦ ۵۰۹

بر مطلوب بودن همکاری بین پژوهشگران این دو نهاد علمی نیست و در واقع؛ در سطح مطلوبی قرار ندارد. نتایج نشان داد که پژوهشگران در حوزه‌هایی چون: علوم اقتصادی، روان‌شناسی، علوم حدیث، تفسیر، علوم قرآنی و کلام و عقاید، توجه بیشتری نشان داده‌اند. تعداد مقالات مشترک بین حوزویان و دانشگاهیان در طول سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ رشد صعودی داشته است.

نتایج نشان داد که میزان سهم مشارکت مردان، بیشتر از سهم مشارکت زنان است و به نظر می‌رسد دلیل این امر، علاوه بر تفاوت در آفرینش زن و مرد، نوع تفکر، نگرش و نیاز هر یک از دو جنس، به علت تفاوت در زمینه توانایی‌های ذهنی بین زن و مرد نیز بستگی دارد. از این رو مشارکت و حضور هر یک از دو جنس در پژوهش‌ها دید کامل‌تری از موضوعات در حوزه‌های مختلف علمی به دست خواهد داد. به طور کلی اگرچه هم‌نویسندگی در برخی از موارد، بین دو نهاد علمی مورد بی‌توجهی قرار گرفته، اما به نظر می‌رسد پژوهشگران حوزوی، این نیاز به همکاری را در جامعه درک کرده و برای برطرف کردن آن از همکاری و فواید آن بهره برده‌اند. برای مثال، در نتایج، واحد علوم تحقیقات تهران دانشگاه آزاد جزء دانشگاه‌های با فراوانی بالاست که شاید در اولین برداشت و در ظاهر، به ذهن برسد که واحد علوم تحقیقات تهران دارای بیشترین همکاری با حوزه علمی قم است؛ در حالی که به واقع این گونه نیست؛ زیرا درصد بسیار پائینی از افراد حوزوی بیشترین مقاله مشترک را با افراد دانشگاه آزاد تألیف کرده‌اند و این مسئله نشان از رشد تولیدات علمی مشترک بین حوزه علمی قم و دانشگاه آزاد نیست. می‌توان این گونه نیز استنباط کرد که شاید دلیل این امر، کم‌رنگ شدن نقش دین در دانشگاه‌های آزاد باشد و این نشان از نیاز کنونی جامعه به ارتباط بین حوزویان و دانشگاهیان است.

دلیل کثرت تألیف مقالات مشترک در حوزه علوم اقتصادی، می‌تواند علاوه بر تحصیل بسیاری از نویسندگان ایرانی در حوزه اقتصاد، به دلیل تحریم‌های اعمال شده در کشور و همچنین نامگذاری سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ به سال «جهاد اقتصادی» و «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی» باشد. البته فصلنامه اقتصاد اسلامی بیشترین فراوانی را در چاپ مقالات مشترک به خود اختصاص داده است که می‌توان دلیل آن را وابسته بودن آن به پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی دانست.

از نتایج این پژوهش می‌توان به ایجاد راهکارهایی برای بهبود و توسعه روابط میان پژوهشگران اشاره کرد و نیز اینکه، می‌توان برای رفع موانع موجود بر سر راه همکاری‌های علمی در دو نهاد حوزه و دانشگاه قدم‌هایی برداشت. از آنجا که مشخص شد حوزه موضوعی اخلاق و عرفان کمترین میزان همکاری علمی را به خود اختصاص داده است، می‌توان سیاست‌هایی در این باره اندیشید و با تشویق مسئولان به این مسئله، پژوهشگران را به تألیف در این حوزه تشویق کرد. بی‌شک برای تولید علم می‌توان در سایه فرهنگ قوی مشارکت از فواید همکاری علمی بهره برد. از این رو برای عقب‌نماندن از جوامع پیشرفته، به خصوص در عرصه تولید علم، نیاز است تا تدابیر ویژه‌ای برای رواج فرهنگ مشارکت میان افراد جامعه، به خصوص

متخصصان در دانشگاه ها و پژوهشگاه های حوزه اسلامی اندیشید تا با آگاهی بیشتر و با بهره گیری از مزایای کار گروهی، قدمهای هر چه سودمندتر به سوی توسعه علمی کشور برداشته شود. بنابر این، با انجام پژوهشهایی نظیر پژوهش حاضر، می توان به الگویی برای توسعه همکاری های بین دو نهاد حوزه و دانشگاه دست یافت و تدابیر ویژه ای برای رشد و توسعه همکاری های علمی و در نتیجه، رشد کمیت و کیفیت تولیدات علمی مشترک بین این دو نهاد اتخاذ کرد.

اگرچه نتایج نشان داد که با وجود روند رو به رشد در تولیدات علمی مشترک، همکاری در سطح چندان مطلوبی قرار ندارد و توجه پژوهشگران حوزوی و دانشگاهی به همکاری های علمی کم است، اما همین نتیجه می تواند عامل محرکی برای افزایش استفاده از الگوهای همکاری از نظر تعداد نویسندگان و توجه بیشتر افراد و مسئولان کشور به آن باشد. با توجه به اهمیت و نقش اساسی حوزه و دانشگاه در ترویج علم و رشد فرهنگ، لازم است تا همه افراد ذی ربط، با در نظر گرفتن ضعفهای هر دو نظام و با لحاظ نمودن قوت های آنان، برای اعتلای آنها گام بردارند.

پیشنهادها

پژوهش های پیشین نشان دادند که همکاری های علمی مزایای زیادی برای افراد، دانشگاه ها و مؤسسات در بر دارند. اگرچه در ایران مطالعات اندکی در این زمینه صورت گرفته است، اما این مطالعات سرآغازی برای پژوهش های آینده در این زمینه تلقی می شوند. در ادامه، پیشنهادهایی با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش ارائه شده است:

۱. با توجه به گرایش زیاد به برخی از حوزه های موضوعی خاص، در آینده همکاری در سایر زمینه های موضوعی بیشتر مورد توجه قرار گیرد.
۲. به منظور گسترش روابط بین دانشگاه ها و حوزه های علمیه و ایجاد زمینه همکاری های لازم بین پژوهشگران که موجب کسب توانمندی های بیشتر برای همکاری های علمی می شود، شرایط لازم برای ایجاد همکاری علمی فراهم شود.
۳. با وجود آنکه پژوهش حاضر وضعیت هم نویسنده گی میان حوزویان و دانشگاهیان را مورد بررسی قرار داده، اما این نتایج تنها بخشی از وضعیت همکاری علمی را نشان داده است. به عنوان مثال، با بررسی کتابها، پایان نامه ها و دیگر تولیدات علمی حوزویان، می توان به نتیجه کامل تر و جامع تری درباره وضعیت هم نویسنده گی این دو قشر دست یافت. بنابر این، ایجاد یک پایگاه اطلاعات جامع از تولیدات علمی پژوهشگران حوزه های علمیه به زبان فارسی و انگلیسی و عربی پیشنهاد می شود تا تولیدات علمی «قابلیت

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم ... ♦ ۵۱۱

شهود» در سطح ملی و بین‌المللی را داشته باشند. اطلاعات چنین پایگاهی می‌تواند در آگاهی دقیق‌تر از وضعیت همکاری‌های علمی و تدوین یا بازنگری در سیاست‌های پژوهشی مورد استفاده قرار گیرد.

۴. بررسی الگوهای همکاری علمی در سایر دانشگاه‌های ایران و حوزه علمی قم در سطح ملی و مقایسه نتایج آن با نتایج این پژوهش، برای رسیدن به یافته‌هایی که بتوان به کل جامعه پژوهشی ایرانیان تعمیم داد.

۵. انجام پژوهشهایی دقیق‌تر و بررسی انگیزه‌های همکاری علمی در بین پژوهشگران دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمی و برنامه‌ریزی برای ایجاد و گسترش فرهنگ مشارکت و همکاری در جامعه علمی، به خصوص حوزه‌های علمی در جهت تحقق مدیریت دانش سازمانی و تحقق جامعه دانایی‌محور.

۶. پیشنهاد می‌شود پژوهشی این چنین، به بررسی پژوهشگران صرفاً حوزوی پردازد. این امر باعث ارائه الگویی از وضعیت هم‌نویسندگی حوزویان با یکدیگر می‌شود.

Archive of SID

منابع

- حریری، نجلا و مهسا نیکزاد (۱۳۹۰). «شبکه‌های هم‌تألفی در مقالات ایرانی رشته‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، روان‌شناسی، مدیریت و اقتصاد در پایگاه بین‌سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹». *علوم و فناوری اطلاعات*، ش ۲۶ (۴): ۸۴۴-۸۲۵.
- دانش، فرشید؛ امیرحسین عبدالمجید، مینا افشار، صدیقه موسوی فر و فاطمه فرهادی (۱۳۸۸). «همبستگی میان تولید علم و میزان همکاری گروهی دانشمندان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی جهان». *علوم و فناوری اطلاعات*، ش ۲۵ (۱): ۵-۲۲.
- دانش، فرشید؛ امیرحسین عبدالمجید، علیرضا رحیمی و فاطمه بابایی (۱۳۸۶). «بررسی میزان همکاری گروهی محققان مراکز تحقیقاتی وابسته به دانشگاه ع.پ اصفهان در اجرای طرح‌های تحقیقاتی بین سالهای ۸۵-۱۳۸۰». *اولین سمینار سراسری علم‌سنجی در علوم پزشکی*. اصفهان. ایران.
- دلاورپور اقدم، مصطفی (۱۳۹۱). «وحدت حوزه و دانشگاه از منظر آینده‌پژوهی». *ماهنامه آموزشی اطلاع‌رسانیمعارف*، ش ۹۴: ۷۹-۷۷.
- رکنی، محمدباقر (۱۳۸۶). «همدلی حوزه و دانشگاه، ضرورت توسعه علمی». *دانشگاه اسلامی*، (۳): ۲۸-۱۱-۵.
- شایسته‌نژاد، علی‌اکبر (۱۳۹۰). «موانع درونی و بیرونی تحقق وحدت مطلوب بین حوزه و دانشگاه». *معرفت در دانشگاه اسلامی*، ش ۱۵ (۴): ۶۱-۴۴.
- شهرابی فراهانی، هلیا؛ رقیه اسکروچی، نیلوفر محقق و فاطمه آقاحسینی (۱۳۹۳). «بررسی میزان همکاری‌های علمی در مقالات قلب و عروق ایران در وبگاه علوم ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۱». *مدیریت سلامت*، ش ۵۶ (۱۷): ۴۶-۵.
- صدیق سروسستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۵). «هم‌پژوهی و هم‌نویسی در ایران». *مطالعات جامعه‌شناختی*، ش ۱۳۲: ۱۸-۸۹.
- عبدالمجید، امیرحسین (۱۳۸۵). «مقالات تألفی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در مجلات علمی-پژوهشی و علمی-ترویجی فارسی طی سالهای ۸۳-۱۳۷۹». *اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی*، ش ۵۶: ۹-۴۵.
- عرفان‌منش، محمدامین و رضا بصیریان‌جهرمی (۱۳۹۲). «شبکه هم‌تألفی مقالات منتشر شده در فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات با استفاده از شاخص‌های تحلیل شبکه‌های اجتماعی». *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲ (۲۴): ۹۶-۷۶.
- فراشبندی، زارع؛ فیروزه کربلایی، مجتبی باجی، فاطمه زاهدیان، مریم ورنوسفادریانی (۱۳۸۵). «مشارکت گروهی و موضوعات اصلی مقالات مجله علمی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز». *مدیریت اطلاعات سلامت*، ش ۳ (۶): ۲۴-۱۱.
- کریمی، جابر؛ احمدرضا نصر اصفهانی و محمود حاجی احمدی (۱۳۸۴). «بررسی و مقایسه نظام آموزشی حوزه و دانشگاه». *نام‌نشریه؟*، ش ۵ (۱۱ و ۱۲): ۶۴-۳۷.
- گلینی مقدم، گلنسا و مصطفی مبلغی (۱۳۸۸). «هم‌نویسندگی در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شاهد

بررسی هم‌نویسندگی پژوهشگران دانشگاه‌های تهران و حوزه علمی قم ... ۵۱۳

درنمایه‌های غیر استنادی. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ج ۱۴، ش ۳: ۳۳-۵۰.

- نوروزی چاکلی، عبدالرضا (۱۳۹۰). آشنایی با علم سنتی (مبانی، مفاهیم، روابط و ریشه‌ها). سمت. ص ۵.
- واعظی، عزت الله (۱۳۸۹). «پیوند حوزه و دانشگاه در اندیشه امام خمینی (ره)». شاهد ۳۲۱: ۶-۸.
- Abdolmajid, Amir Hosein. (1385). **Library and Information Science Articles in Persian Research and Promotional Journals**. Ettela'Yabi Journal, (9), 45-56.
- Ajiferuke I, Burell Q, Tague J. **Collaborative Coefficient: A Single Measure of the Degree of Collaboration in Research**. *Scientometrics* 1988, 14 (5-6): 421-433
- Danesh, F, Abdolmajid, A., Afshar, M., Mousavifar, S. and F. Farhadi. 2009. **Correlation between science production and collaboration of LIS professionals**. *JIPM*, 25(1), 5-22.
- Danesh, Farshid; Abdolmajid, A.H; Rahimi, A.; Fatemeh Babaie. 2007. **Collaboration Rate among Researchers in Research Center of IUMS in Carrying out Research Projects between 2001-2006**. In the Proceedings of the 1st Medical Scientometrics Conference. Isfahan, Iran.
- Delavarpoor Aghdam, Mostafa (1391). **The Unity of Howzeh and University from the Perspective of Futures Studies**". *Maaref*, 9, 77-79.
- Erfan Manesh, Mohammad Amin and Reza Basirian Jahromi (1392). **Co-authorship Network of the Articles in the Journal of National Studies on Librarianship and Information Science Using Social Network Analysis Indicators**. *National studies on Librarianship and Information Science*. 2(24), 76-96.
- Farashbani, Zareh; Karbalayi, Firoozeh; Baji, Mojtaba; Zahedian, Fatemeh; and Maryam Vernosfadarani (1385). **Collaboration and main categoris of articles in the Journal of Jundishapur University of Medical Sciences**. *Health Information Management*. 3(6).11-24.
- Galini Moghadam, Golnesa and Mostafa Mobaleghi. (1388). **Co-authorship between the faculty members of Shahed University based on non-citation indices**. *Library and Information Science Qualrterly*. 14 (3), 33-50.
- Garg K. G, Padhi P. **Study of Collaboration in Laser Science and Technology**. *Scientometrics* 2001, 51(2):415-427
- Hariri, N., and M. Nikzad. 2011. **Co-authorship network of Iranian articles on LIS, Psychology, Management and Economics 2000-2009**. *JIPM*, 26(4), 825-844.
- Karimi, Jaber; Nasre Esfahani, Ahmad Reza and Mahmood Haji Ahmadi. (1384). **Evaluation and comparison between education systems of Howzeh and universities**. *Historical Research of Islamic Revolution*. 5(11, 12), 37-64.
- Olemda - Gomez, Carlos, Peianes – Radriguez Antonio, Ovalle – Perandones, M Antonia, Guerrero- Bote, Vicente P., De Moya

Anegon, Felix (2009). **Visualization of Scientific Co- Authorship in Spanish Universities: From Regionalization to Internationalization** *Aslib Proceedings: New Information Perspectives*, 61 (1):83- 100

- Rokni, Mohammad Bagher (1386). **Empathy between Howzeh and University, the Need for Scientific Development"**. *Islamic University*, 11(3), 5-28.
- Sedigh Sarvestani, Rahmat. (1385). **" Co-research and Co-authorship in Iran"**. *Sociological Review*. 18, 89-132.
- Shahrabi Farahani, Helia; Eskrochi, Roghayeh; Mohaghegh, Nilofar and Fatemeh Agha Hosaini. (1393). **A Study of Scientific Collaboration in Iranian Cardiovascular Articles on Web of Science; 2002-2011**. *Health Information Management*, 56 (17), 5-46.
- Shayesteh Nejad, Ali Akbar (1390). **Internal and external obstacles on unity of Howzeh and university**. *Knowledge Studies in the Islamic University*, 15(4), 44-61.

Archive of SID